

Нагула Р. О.

аспірант кафедри економіка підприємства,
Полтавська державна аграрна академія

ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

В даній публікації відображені основні особливості формування та управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств у сучасних економічних умовах; проведений аналіз основних тенденцій в молокопереробній галузі; запропоновані шляхи щодо підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств на сучасному етапі економічного розвитку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, молокопереробні підприємства, ринкова економіка, конкуренція, молочна промисловість, стратегія, світо-господарські зв'язки.

Постановка проблеми. Конкуренція є одним з найважливіших регуляторів ринкової економіки. В сучасних умовах розвитку економіки України вона змушує підприємства, в тому числі сільськогосподарські, постійно підвищувати свою конкурентоспроможність, що дозволяє їм утримувати стійкі позиції на зовнішньому та внутрішньому ринках.

У сучасній економіці термін «конкуренція» (від лат. *conspicere* – зштовхування) визначається, як суперництво в досягненні певної мети [3, с. 7].

У наукових джерелах поняття «конкурентоспроможність» визначається як міра реального чи потенційного задоволення об'єктом, що характеризується, певної потреби у порівнянні з аналогічними об'єктами, що представлені на ринку; це здатність витримувати тиск конкуренції у порівнянні зі згаданими вище об'єктами [2, с. 45].

Під час управління підприємством будь-якої галузі важливим є вирішення проблеми розробки ефективної системи управління конкурентоспроможністю підприємства, яка спрямована на формування, розвиток та реалізацію конкурентних переваг.

Важливою передумовою формування конкурентоспроможності підприємства є визначення сукупності чинників, вплив яких може підвищувати та знижувати її загальний рівень.

Чинники формування конкурентоспроможності є рушійною силою, яка формує і визначає характер конкурентоспроможності. Аналіз таких чинників допомагає виявити

сильні й слабкі сторони діяльності як самого підприємства, так і його конкурентів, розробити заходи щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Відобразимо основні чинники, які впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства (рис. 1).

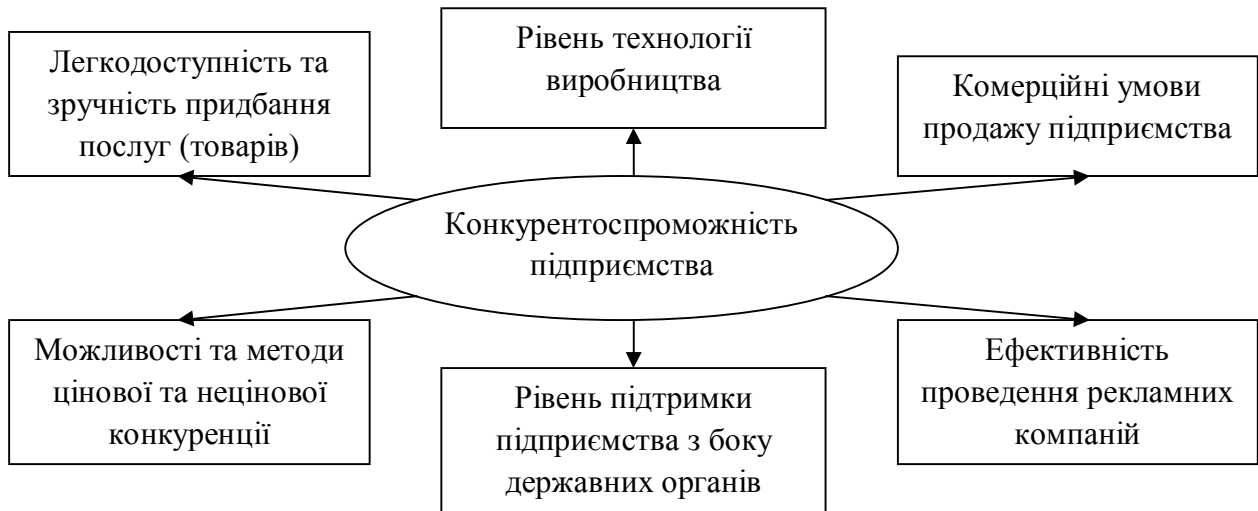

Рис. 1. Основні чинники, які впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства

Існують чотири основні підходи до планування стратегії підприємства та його конкурентних позицій:

- матриця розвитку товару/ринку;
- матриця конкуренції;
- матриця росту/частка ринку;
- модель привабливість – конкурентоспроможність.

Для аналізу діяльності підприємства ми використаємо матрицю конкуренції М. Портера. Згідно з матрицею конкуренції М. Портера, або як її ще називають «модель Портера», запропонованої ним у 1975-1980 рр., у період кризи та стагнації у багатьох галузях промисловості, що є характерним й у наш час, для досягнення необхідного рівня рентабельності підприємство повинне мати сильну позицію щодо конкурентів. Важливо зазначити, що і великі, і невеликі спеціалізовані підприємства мають шанс досягти певного рівня рентабельності.

Ця модель розглядає дві основні концепції маркетингу:

1. вибір цільового ринку;
2. стратегічна перевага на основі унікальності характеристик продукції чи її ціни.

Зважаючи на вид діяльності молокопереробних підприємств та їх позицію на ринку послуг, найбільш ефективним методом підвищення конкурентоспроможності для них є застосування другої концепції маркетингу, тобто стратегії диференціації. Вона полягає в

політиці виділення підприємством своєї продукції в якості особливої, відмінної від конкурентів.

Існує кілька методів виділення товарів (послуг):

- забезпечення їх високої якості і специфічних споживчих властивостей;
- надійність виробів в експлуатації;
- володіння запатентованими технологіями з виробництва даної продукції;
- збут продукції в комплексі із супутніми послугами, що не даються основними конкурентами;
- виділення своєї продукції в якості особливої з забезпеченням впізнавання її на ринку.

Переваги даної стратегії в тому, що чутливість споживачів до цін на товари, які відрізняються від інших, нижча. Прихильність споживачів є захистом перед товарами-замінниками, з одного боку, і створює вхідні бар'єри для потенційних конкурентів, з іншого.

Узагальнення досвіду управління конкурентоспроможністю показує, що методи є результатом здійснення функцій менеджменту, тобто апарат управління будь – якої організації у процесі діяльності повинен створити усі необхідні способи впливу на керовану систему.

Тому провідною метою кожного підприємства, що хоче досягнути оптимального рівня конкурентоспроможності, має бути управління нею на основі самоорганізації.

Молочна промисловість – одна з провідних галузей АПК України. Від її ефективного функціонування залежить як добробут населення, так і економічна ситуація в країні в цілому. Саме тому забезпечення її сталого розвитку є одним із ключових завдань як на рівні держави, так і на рівні окремих молокопереробних підприємств.

Щорічно на промислову переробку надходить понад 5 млн. тон молока і молочної продукції, основна маса якої використовується при виробництві вершкового масла, жирних сирів, кисломолочної продукції, а також сухих молочних продуктів і йогуртів. Проте, однією з ключових проблем галузі останніх років залишається неповна завантаженість виробничих потужностей, яка виникла внаслідок різкого скорочення поголів'я корів, і, відповідно, зменшення надходження молока на переробні підприємства. Не сприяють стійкому розвитку галузі також незадовільна якість сировини, що потрапляє на переробку, та низький рівень технологічних процесів у переробній промисловості.

Особливого загострення ситуація набуває в умовах членства України в СОТ, що передбачає посилення конкурентної боротьби та зростання вимог до якості готової продукції. Зважаючи на це, молокопереробні підприємства опинились серед необхідності пошуку нових ефективних методів розвитку, які б дозволили підвищити їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Одним з найбільш дієвих інструментів удосконалення діяльності, які на даний час застосовуються провідними компаніями світу з метою підвищення конкурентоспроможності, є бенчмаркінг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем функціонування і розвитку підприємств молокопродуктового підкомплексу присвячено ряд робіт вітчизняних науковців, а саме: В. І. Бойка [4], В. Н. Зимовця [5], М. М. Ільчука [6], Т. Л. Мостенської [8], М. М. Рудого [6], П. Т. Саблука [4], О. М. Шпичака [9] та інших.

Виклад основного матеріалу. Молочна промисловість України представлена значним обсягом продукції ринку, який орієнтований передусім на внутрішнє споживання. Даний ринок, після кризи 1990-1998 рр., характеризувався з 2002 р. певним зростанням виробництва молочної сировини до рівня близько 144,5 млн. т та відповідних товарних обсягів; темпи щорічного зростання у цей період оцінювалися у 15-20%. Водночас дані за останні роки та точка зору ряду експертів свідчать про стабілізацію обсягів виробництва молока в силу цілого ряду причин економічного, організаційного та іншого плану. З 2001 р. спостерігається також зростання основних асортиментних груп молочної продукції.

Про ефективність молокопереробного комплексу можуть слугувати дані щодо використання виробничих потужностей молокопереробних підприємств. Так на початок 90-х рр. було досягнуто завантаженості виробничих потужностей до 78-93%.

Розширення світогосподарських зв'язків України, набуття членства у СОТ та, як наслідок, посилення міжнародної конкуренції аналізує проблему підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств. За умов розвитку відкритості національного ринку та появи на ньому потужних конкурентів, зростання вимог до якості та безпечності продукції, підвищення конкурентоспроможності є актуальним не тільки для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, але й для підприємств, що функціонують на внутрішньому ринку, тому що останні змушені витримувати конкуренцію з тими ж іноземними товарами, але вже імпортованими в Україну.

Не дивлячись на велику увагу, що приділяється проблемі конкурентоспроможності загалом, та на молокопереробних підприємствах зокрема, до цього часу немає єдиного погляду та залишаються поза увагою значення інноваційної діяльності для розвитку їх конкурентоспроможності, недооцінюється реалізація системи управління якістю та безпечністю продукції на молокопереробних підприємствах, сутність, формування та функціонування механізму її підвищення, методів оцінки.

Активізація інтеграційних процесів та розширення зовнішньоекономічної політики діяльності в Україні змусила підняти комплекс питань теоретичних, методологічних та практичних аспектів конкурентоспроможності молокопереробних підприємств та розробки

організаційно-економічних основ її підвищення, що зумовило необхідність проведення окремого дослідження.

На даний момент в Україні існує коло лідерів молочного ринку. В їх число здебільшого входять компанії, що володіють кількома молочними заводами, а деякі з них – навіть десятками підприємств з різною спеціалізацією. Серед серйозних операторів уже практично немає таких, які займаються виробництвом одного виду продукції, більшість веде не один напрямок. Можна виділити 15 компаній з обсягом виробництва молочної продукції на суму понад 125 млн. грн. Але разом ці компанії займають близько 45% від загального виробництва молокопродуктів в країні у грошовому виразі.

Необхідно зазначити, що, незважаючи на велику кількість брендів, які пропонують головні виробники, в кожному регіоні пропозиції лідируючих компаній доповнюються продукцією місцевих виробників. Це відбувається через те, що ціна на продукцію, що завозиться у регіон, є вищою, ніж у місцевого виробника, також споживач висловлює більш високий рівень довіри саме їм.

Проведений аналіз ситуації на ринку України виявив, що з кожним роком відбувається зменшення кількості незалежних регіональних виробників: вони чи перестають існувати, чи перетворюються у проміжну ланку для великих їх представників.

У 2006 році молочна галузь України пережила істотні потрясіння. Ембарго на ввезення продукції тваринного походження, в тому числі й молочної, з території України, яке було введено Росією 20 січня 2006 року, призвело до зменшення обсягів експорту на 35% по Україні, і до сьогоднішнього дня нічого не змінилося. До 2005 року основні країни-імпортери демонстрували стійкий попит на продукцію українського походження. Якщо розглядати ситуацію, яка сталася з експортом сиру, то географічна структура експорту всіх видів сиру вказує на те, що основною країною, до якої здійснювались поставки до 2005 року була Російська Федерація – 99,6%.

Молочна промисловість є провідною галуззю харчової і переробної промисловості, оскільки частка витрат на молочні продукти займає четверте місце після витрат на хлібобулочні, м'ясні, борошняні та макаронні вироби і становить 15% від загальних витрат на продукти харчування, молока і молочні продукти завжди є особливо цінними та незамінними продуктами для осіб похилого віку і дітей [15].

Ефективна діяльність підприємств молочної промисловості, підвищення якості і конкурентоспроможності молочної продукції сприятиме насиченню внутрішнього ринку доступними різним групам споживачів високоякісними продуктами харчування, забезпеченню національної продовольчої безпеки, підвищенню життєвого рівня населення, росту його зайнятості, нарощуванню конкурентних переваг підприємства й регіону. В

умовах розвитку ринкових відносин успішне функціонування підприємств можливе за умов своєчасної розробки і прийняття управлінських рішень, направлених на адаптацію до змін зовнішнього середовища, аналіз ринкової кон'юнктури, удосконалення системи управління підприємством, тому дослідження проблем формування організаційно-економічного управління підприємства молочної промисловості як складової його господарського механізму є актуальним.

Для підвищення ефективності молокопереробного виробництва необхідні:

удосконалення організаційного рівня підприємства та технічного оснащення виробництва;

– раціональна організація заготівельної діяльності на молокопереробних підприємствах;

– збільшення випуску якісної продукції за рахунок ефективнішого використання робочих машин та устаткування;

– економія і раціональне використання матеріальних ресурсів та підвищення рівня технологічних процесів виробництва;

– підвищення рівня ефективності управління та обслуговування виробництва.

Висновки. На сучасному етапі економічного розвитку підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств можливе за умов впровадження інноваційних технологій виробництва, розвитку інтеграційних процесів, залучення інвестицій для модифікації технологічного обладнання, використання математичних методів та інформаційних технологій в процесі прийняття управлінських рішень.

Список використаної літератури

1. Бутенко А. И. «Основные подходы к вопросу исследований систем управления конкурентоспособностью» / А. И. Бутенко, А. В. Курносова Региональный збірник наукових праць з економіки «Прометей» – №1(34), 2011. – с. 82-88.
2. Довгань Л. Є. Стратегічне управління: навч. посіб. / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каранай, Л. П. Артеменко – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.
3. Чернявський А. Д. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб./ А. Д. Чернявський, М. І. Філіпов. – К.: ДП «Вид.дім «Персонал», 2011. – 234 с.: іл.. – Бібліогр.: с. 230-233.
4. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні / [Саблук П. Т., Бойко В. І., Мостенська Т. Л. та ін.]; за ред. Саблука П. Т.; Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». – К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. – 340 с.

5. Зимовець В. Н. Економічне регулювання молочного виробництва в країнах Європейського Союзу / Зимовець В. Н., Ільчук М. М. // Економіка АПК. – 2001. – №6. – С. 124-128.
6. Ільчук М. М. Функціонування мясопродуктового і молокопродуктового підкомплексів в умовах розвитку інтеграції / Ільчук М. М., Рудий М. М. – К.: «Нічлава», 2006. – 384 с.
7. Козак Н. Как реализовать бенчмаркетинговый проект в вашей компании / Козак Н. // Управление компанией. – 2000. – № 9-10. – С. 20-28.
8. Мостенська Т. Л. Економічний механізм функціонування молочної промисловості України: Монографія / Мостенська Т. Л. – К.: УДУХТ, 2001. – 328 с.
9. Стан і перспективи розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК України / О. М. Шпичак, В. Н. Зимовець, Н. В. Сеперович та ін.; за ред. О. М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – 156 с.
10. Шепелева Е. В. Управление качеством и безопасностью молочной продукции. Системный подход / Шепелева Е. В. // Молочное дело. – 2006. – № 6. – С. 44-47.
11. Экспорт и импорт украинской молочной продукции в 2006 году // Молокопереработка. – 2007. – № 1. – С. 10-15.
12. Якубчак О. М. Контроль при виробництві молока / Якубчак О. М., Мельник М. А., Таран Т. В. // Продукти та інгредієнти. – 2007. – № 3. – С. 68-69.
13. Паламарчук О. М. Сутність та формування організаційно – економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства / О. М. Паламарчук // Економічний вісник університету – 2011. – Вип. 17/2
14. Савицька В. Актуальні проблеми розвитку ринку молока і молочних продуктів / В. Савицька // Економіка АПК. – 2002. – № 11. – С. 102-138.

**НАГУЛА Р. О. ФОРМИРОВАНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ МОЛОКОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ
ПРЕДПРИЯТИЙ В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ**

В данной публикации отражены основные особенности формирования и управления конкурентоспособностью молокоперерабатывающих предприятий в современных экономических условиях; проведен анализ основных тенденций в молокоперерабатывающей отрасли; предложены пути повышения конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий на современном этапе экономического развития.

Ключевые слова: конкурентоспособность, молокоперерабатывающие предприятия, рыночная экономика, конкуренция, молочная промышленность, стратегия, миро - хозяйственные связи.

NAGULA R. O. FORMATION AND MANAGEMENT OF DAIRY PROCESSING ENTERPRISES COMPETITIVENESS IN CURRENT ECONOMIC CONDITIONS

This publication reflects the main features of the formation and management of competitiveness of dairy enterprises in the current economic conditions; the analysis of the major trends in the dairy industry; proposed ways to improve the competitiveness of the dairy enterprises at the present stage of economic development.

Keywords: competitiveness, milk processing enterprise, market economy, competition, the dairy industry, the strategy of world economic ties.

УДК 631.15/.16:338.43.009.12:637.1/.3 «312»

Нагула Р. О.

*аспірант кафедри економіка підприємства,
Полтавська державна аграрна академія*

ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

В даній публікації відображені основні особливості формування та управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств у сучасних економічних умовах; проведений аналіз основних тенденцій в молокопереробній галузі; запропоновані шляхи щодо підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств на сучасному етапі економічного розвитку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, молокопереробні підприємства, ринкова економіка, конкуренція, молочна промисловість, стратегія, світо – господарські зв'язки.

Постановка проблеми. Конкуренція є одним з найважливіших регуляторів ринкової економіки. В сучасних умовах розвитку економіки України вона змушує підприємства, в тому числі сільськогосподарські, постійно підвищувати свою конкурентоспроможність, що дозволяє їм утримувати стійкі позиції на зовнішньому та внутрішньому ринках.

У сучасній економіці термін «конкуренція» (від лат. *concurere* – зштовхування) визначається, як суперництво в досягненні певної мети [3, ст.7].

У наукових джерелах поняття «конкурентоспроможність» визначається як міра реального чи потенційного задоволення об'єктом, що характеризується, певної потреби у порівнянні з аналогічними об'єктами, що представлені на ринку; це здатність витримувати тиск конкуренції у порівнянні зі згаданими вище об'єктами [2, ст. 45].

Під час управління підприємством будь-якої галузі важливим є вирішення проблеми розробки ефективної системи управління конкурентоспроможністю підприємства, яка спрямована на формування, розвиток та реалізацію конкурентних переваг.

Важливою передумовою формування конкурентоспроможності підприємства є визначення сукупності чинників, вплив яких може підвищувати та знижувати її загальний рівень.

Чинники формування конкурентоспроможності є рушійною силою, яка формує і визначає характер конкурентоспроможності. Аналіз таких чинників допомагає виявити сильні й слабкі сторони діяльності як самого підприємства так і його конкурентів, розробити заходи щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Відобразимо основні чинники, які впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства, рисунок 1.

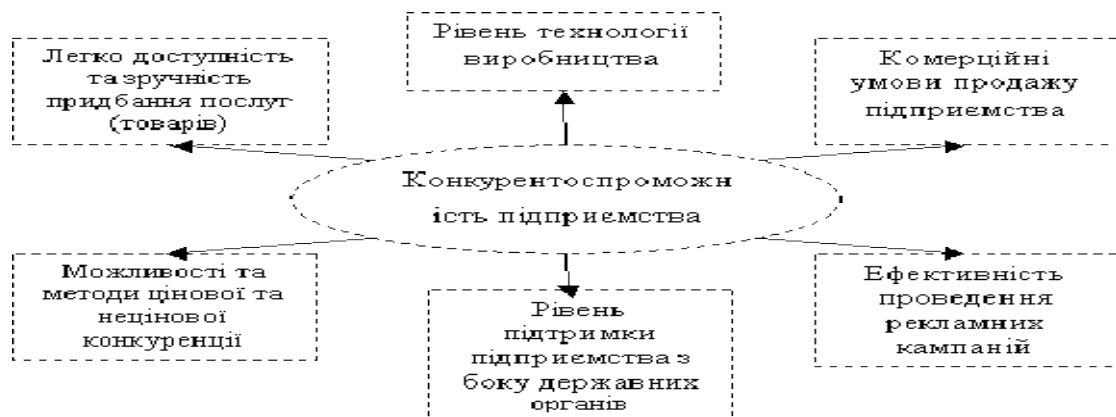

Рис. 1. Основні чинники, які впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства

Існують чотири основних підходи до планування стратегії підприємства, та його конкурентних позицій:

- матриця розвитку товару/ринку
- матриця конкуренції
- матриця росту/частка ринку
- модель привабливість – конкурентоспроможність.

Для аналізу діяльності підприємства ми використаємо матрицю конкуренції М. Портера. Згідно з матрицею конкуренції М. Портера, або як її ще називають «модель Портера», запропонованої ним у 1975-1980 рр., у період кризи та стагнації у багатьох галузях

промисловості, що є характерним й у наш час, для досягнення необхідного рівня рентабельності підприємство повинне мати сильну позицію щодо конкурентів. Важливо зазначити, що і великі, і невеликі спеціалізовані підприємства мають шанс досягти певного рівня рентабельності.

Ця модель розглядає дві основні концепції маркетингу:

1. вибір цільового ринку;
2. стратегічна перевага на основі унікальності характеристик продукції чи її ціни.

Зважаючи на вид діяльності молокопереробних підприємств та їх позицію на ринку послуг найбільш ефективним методом підвищення конкурентоспроможності для них є застосування другої концепції маркетингу, тобто стратегії диференціації. Вона полягає в політиці виділення підприємством своєї продукції в якості особливої, відмінної від конкурентів.

Існує кілька методів виділення товарів (послуг):

- забезпечення їх високої якості і специфічних споживчих властивостей;
- надійність виробів в експлуатації;
- володіння запатентованими технологіями по виробництву даної продукції;
- збут продукції в комплексі із супутніми послугами, що не даються основними конкурентами;
- виділення своєї продукції в якості особливої з забезпеченням “впізнавання” її на ринку.

Переваги даної стратегії в тому, що чутливість споживачів до цін на товари, які відрізняються від інших, нижча. Прихильність споживачів є захистом перед товарами-замінниками, з одного боку, і створює вхідні бар'єри для потенційних конкурентів, з іншого.

Узагальнення досвіду управління конкурентоспроможністю показує, що методи є результатом здійснення функцій менеджменту, тобто апарат управління будь – якої організації у процесі діяльності повинен створити усі необхідні способи впливу на керовану систему.

Тому провідною метою кожного підприємства, що хоче досягнути оптимального рівня конкурентоспроможності, має бути управління нею на основі самоорганізації.

Молочна промисловість – одна з провідних галузей АПК України. Від її ефективного функціонування залежить як добробут населення, так і економічна ситуація в країні в цілому. Саме тому забезпечення її сталого розвитку є одним із ключових завдань як на рівні держави, так і на рівні окремих молокопереробних підприємств.

Щорічно на промислову переробку надходить понад 5 млн. тон молока і молочної продукції, основна маса якої використовується при виробництві вершкового масла, жирних сирів, кисломолочної продукції, а також сухих молочних продуктів і йогуртів. Проте, однією

з ключових проблем галузі останніх років залишається не повна завантаженість виробничих потужностей, яка виникла внаслідок різкого скорочення поголів'я корів, і, відповідно, зменшення надходження молока на переробні підприємства. Не сприяють стійкому розвитку галуз також незадовільна якість сировини, що потрапляє на переробку, та низький рівень технологічних процесів у переробній промисловості.

Особливого загострення ситуація набуває в умовах членства України в СОТ, що передбачає посилення конкурентної боротьби та зростання вимог до якості готової продукції. Зважаючи на це, молокопереробні підприємства опинились серед необхідності пошуку нових ефективних методів розвитку, які б дозволили підвищити їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Одним з найбільш дієвих інструментів удосконалення діяльності, які на даний час застосовуються провідними компаніями світу з метою підвищення конкурентоспроможності, є бенчмаркінг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем функціонування і розвитку підприємств молокопродуктового підкомплексу присвячено ряд робіт вітчизняних науковців, а саме: В.І. Бойка [4], В.Н. Зимовця [5], М.М. Ільчука [6], Т.Л. Мостенської [8], М.М. Рудого [6], П.Т. Саблука [4], О.М. Шпичака [9] та інших.

Виклад основного матеріалу. Молочна промисловість України представлена значним обсягом продукції ринку, який орієнтований передусім на внутрішнє споживання. Даний ринок, після кризи 1990-1998 рр., характеризувався з 2002 р. певним зростанням виробництва молочної сировини до рівня близько 144,5 млн. т та відповідних товарних обсягів; темпи щорічного зростання у цей період оцінювалися у 15-20%. Водночас дані за останні роки та точка зору ряду експертів свідчать про стабілізацію обсягів виробництва молока в силу цілого ряду причин економічного, організаційного та іншого плану. З 2001 р. спостерігається також зростання основних асортиментних груп молочної продукції.

Про ефективність молокопереробного комплексу можуть слугувати дані щодо використання виробничих потужностей молокопереробних підприємств. Так на початок 90-х рр. було досягнуто завантаженості виробничих потужностей до 78-93%.

Розширення світогосподарських зв'язків України, набуття членства у СОТ та, як наслідок, посилення міжнародної конкуренції аналізує проблему підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств. За умов розвитку відкритості національного ринку та появою на ньому потужних конкурентів, зростання вимог до якості та безпечності продукції, підвищення конкурентоспроможності є актуальним не тільки для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, але й для підприємств, що

функціонують на внутрішньому ринку, тому що останні змушені витримувати конкуренцію з тими ж іноземними товарами, але вже імпортованими в Україну.

Не дивлячись на велику увагу, що приділяється проблемі конкурентоспроможності загалом, та на молокопереробних підприємствах зокрема, до цього часу немає єдиного погляду та залишаються поза увагою значення інноваційної діяльності для розвитку їх конкурентоспроможності, недооцінюється реалізація системи управління якістю та безпечністю продукції на молокопереробних підприємствах, сутність, формування та функціонування механізму її підвищення, методів оцінки.

Активізація інтеграційних процесів та розширення зовнішньоекономічної політики діяльності в Україні змусила підняти комплекс питань теоретичних, методологічних та практичних аспектів конкурентоспроможності молокопереробних підприємств та розробки організаційно-економічних основ її підвищення, що зумовило необхідність проведення окремого дослідження.

На даний момент в Україні існує коло лідерів молочного ринку. В їх число здебільшого входять компанії, що володіють кількома молочними заводами, а деякі з них – навіть десятками підприємств з різною спеціалізацією. Серед серйозних операторів уже практично немає таких, які займаються виробництвом одного виду продукції, більшість веде не один напрямок. Можна виділити 15 компаній з обсягом виробництва молочної продукції на суму понад 125 млн. грн. Але разом ці компанії займають близько 45% від загального виробництва молокопродуктів в країні у грошовому виразі.

Необхідно зазначити, що, незважаючи на велику кількість брендів, які пропонують головні виробники, в кожному регіоні пропозиції лідируючих компаній доповнюються продукцією місцевих виробників. Це відбувається через те, що ціна на продукцію, що завозиться у регіон, є вищою, ніж у місцевого виробника, також споживач висловлює більш високий рівень довіри саме їм.

Проведений аналіз ситуації на ринку України виявив, що з кожним роком відбувається зменшення кількості незалежних регіональних виробників: вони чи перестають існувати, чи перетворюються у проміжну ланку для великих їх представників.

У 2006 році молочна галузь України пережила істотні потрясіння. Ембарго на ввезення продукції тваринного походження, в тому числі й молочної, з території України, яке було введено Росією 20 січня 2006 року, призвело до зменшення обсягів експорту на 35% по Україні, і до сьогоднішнього дня нічого не змінилося. До 2005 року основні країни-імпортери демонстрували стійкий попит на продукцію українського походження. Якщо розглядати ситуацію, яка сталася з експортом сиру, то географічна структура експорту всіх

видів сиру вказує на те, що основною країною, до якої здійснювались поставки до 2005 року була Російська Федерація – 99,6%.

Молочна промисловість є провідною галуззю харчової і переробної промисловості, оскільки частка витрат на молочні продукти займає четверте місце після витрат на хлібобулочні, м'ясні, борошняні та макаронні вироби і становить 15% від загальних витрат на продукти харчування, молока і молочні продукти завжди є особливо цінними та незамінними продуктами для осіб похилого віку і дітей [15].

Ефективна діяльність підприємств молочної промисловості, підвищення якості і конкурентоспроможності молочної продукції сприятиме насиченню внутрішнього ринку доступними різним групам споживачів високоякісними продуктами харчування, забезпеченню національної продовольчої безпеки, підвищенню життєвого рівня населення, росту його зайнятості, нарощуванню конкурентних переваг підприємства й регіону. В умовах розвитку ринкових відносин успішне функціонування підприємств можливе за умов своєчасної розробки і прийняття управлінських рішень, направлених на адаптацію до змін зовнішнього середовища, аналіз ринкової кон'юнктури, удосконалення системи управління підприємством, тому дослідження проблем формування організаційно-економічного управління підприємства молочної промисловості як складової його господарського механізму є актуальним.

Збірник наукових ВНАУ Серія: Економічні науки №3 (69) Том 2 2012 ~ 166:

– викликає залежність молокопереробних підприємств від виробників молочної сировини; – високі витрати на заготівлю сільськогосподарської продукції; – сезонність та масовість виробництва; – використання специфічної початкової сировини, яка має характер швидкого псування; – урахування в сировині, крім кількісних показників, ще і якісних характеристик; – специфіка виробничої структури, а саме безперервність і відносно невелика тривалість виробничого процесу; – виробництво молочної продукції послідовною обробкою сировини відповідних технологічних фаз, стадій із суворим дотриманням рецептурного режиму;

Для підвищення ефективності молокопереробного виробництва необхідні: – удосконалення організаційного рівня підприємства та технічного оснащення виробництва; – раціональна організація заготівельної діяльності на молокопереробних підприємствах; – збільшення випуску якісної продукції за рахунок ефективнішого використання робочих машин та устаткування; – економія і раціональне використання матеріальних ресурсів та підвищення рівня технологічних процесів виробництва; – підвищення рівня ефективності управління та обслуговування виробництва.

Висновки. На сучасному етапі економічного розвитку підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств можливе за умов впровадження інноваційних технологій виробництва, розвитку інтеграційних процесів, залучення інвестицій для модифікації технологічного обладнання, використання математичних методів та інформаційних технологій в процесі прийняття управлінських рішень.

Список використаної літератури

15. Бутенко А. И. «Основные подходы к вопросу исследований систем управления конкурентоспособностью» / А. И. Бутенко, А. В. Курносова Региональный збірник наукових праць з економіки «Прометей» – №1(34), 2011. – с.82-88.
16. Довгань Л. Є. Стратегічне управління: навч. посіб. / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каранай, Л. П. Артеменко – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 440с.
17. Чернявський А. Д. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб./ А. Д. Чернявський, М. І. Філіпов. – К.: ДП «Вид.дім «Персонал», 2011. – 234 с.: іл.. – Бібліогр.: с.230-233.
18. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні / [Саблук П. Т., Бойко В. І., Мостенська Т. Л. та ін.]; за ред. Саблука П. Т.; Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». – К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. – 340с.
19. Зимовець В. Н. Економічне регулювання молочного виробництва в країнах Європейського Союзу / Зимовець В. Н., Ільчук М. М. // Економіка АПК. – 2001. – №6. – С. 124-128.
20. Ільчук М. М. Функціонування мясопродуктового і молокопродуктового під комплексів в умовах розвитку інтеграції / Ільчук М. М., Рудий М. М. – К.: «Нічлава», 2006. – 384 с.
21. Козак Н. Как реализовать бенчмаркетинговый проект в вашей компании / Козак Н. // Управление компанией. – 2000. – № 9-10. – С. 20-28.
22. Мостенська Т. Л. Економічний механізм функціонування молочної промисловості України: Монографія / Мостенська Т. Л. – К.: УДУХТ, 2001. – 328с.
23. Стан і перспективи розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК України / О. М. Шпичак, В. Н. Зимовець, Н. В. Сеперович та ін.; за ред. О. М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – 156с.
24. Шепелева Е. В. Управление качеством и безопасностью молочной продукции. Системный подход / Шепелева Е. В. // Молочное дело. – 2006. – № 6. – С. 44-47.
25. Экспорт и импорт украинской молочной продукции в 2006 году // Молокопереработка. – 2007. – № 1. – С. 10-15.

26. Якубчак О. М. Контроль при виробництві молока / Якубчак О. М., Мельник М. А., Таран Т. В. // Продукти та інгредієнти. – 2007. – № 3. – С. 68-69.
27. Паламарчук О. М. Сутність та формування організаційно – економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства / О. М. Паламарчук // Економічний вісник університету – 2011. – Вип. 17/2
28. Савицька В. Актуальні проблеми розвитку ринку молока і молочних продуктів / В. Савицька // Економіка АПК. – 2002. – № 11. – С. 102-138.

**НАГУЛА Р. О. ФОРМИРОВАНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ МОЛОКОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ
ПРЕДПРИЯТИЙ В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ**

В данной публикации отражены основные особенности формирования и управления конкурентоспособностью молокоперерабатывающих предприятий в современных экономических условиях; проведен анализ основных тенденций в молокоперерабатывающей отрасли; предложены пути повышения конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий на современном этапе экономического развития.

Ключевые слова: конкурентоспособность, молокоперерабатывающие предприятия, рыночная экономика, конкуренция, молочная промышленность, стратегия, миро - хозяйственные связи.

**NAHULA R. O. FORMATION AND MANAGEMENT OF DAIRY PROCESSING
ENTERPRISES COMPETITIVENESS IN CURRENT ECONOMIC CONDITIONS**

This publication reflects the main features of the formation and management of competitiveness of dairy enterprises in the current economic conditions; the analysis of the major trends in the dairy industry; proposed ways to improve the competitiveness of the dairy enterprises at the present stage of economic development.

Keywords: competitiveness, milk processing enterprise, market economy, competition, the dairy industry, the strategy of world economic ties.